

## بررسی نابرابری در آمدی در مناطق روستایی ایران

یاسر مردانی<sup>۱</sup>، آیت‌اله کرمی\*

تاریخ دریافت: ۹۱/۰۳/۱۷ تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۱/۱۸

### چکیده

یکی از معضلاتی که همواره جوامع مختلف را آزار می‌دهد، مساله‌ی نابرابری درآمدهاست. جامعه‌ی روستایی ایران نیز مانند سایر جوامع از این شرایط رنج می‌برد. با توجه به اینکه درصد بالایی از جمعیت کشور در مناطق روستایی زندگی می‌کنند و همچنین نقش‌های مختلف که توسعه‌ی روستایی می‌تواند در توسعه‌ی همه جانبه‌ی ملی ایفا کند، بررسی مسائل جوامع روستایی از جمله بررسی توزیع درآمد و همچنین روند آن طی برنامه‌های توسعه بسیار ضروری می‌باشد. در این پژوهش با استفاده از اطلاعات هزینه-درآمد خانوار مرکز آمار ایران، به اندازه‌گیری نابرابری درآمد در مناطق روستایی ایران طی دوره‌ی ۱۳۸۸-۱۳۶۸ با استفاده از ضریب جینی پرداخته شده است. یافته‌های مطالعه نشان داد که در طول دوره‌ی مورد بررسی از نابرابری درآمد در مناطق روستایی کشور کاسته شده است، هرچند که این کاهش بسیار کند است. همچنین میانگین ضرایب جینی چهار دوره برنامه‌ی توسعه با همدیگر اختلاف معنی‌دار دارند. در پایان پیشنهاد می‌شود که در اعمال سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه‌ی کشور، در تخصیص منابع به استان‌هایی که مناطق روستایی آنها از نابرابری بیشتری رنج می‌برند، تلاش بیشتری شود.

طبقه‌بندی *JEL*: D63, I32

واژه‌های کلیدی: نابرابری درآمدی، ضریب جینی، مناطق روستایی، ایران.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی  
پرتال جامع علوم انسانی

۱- به ترتیب دانشجوی کارشناسی ارشد و استادیار گروه مدیریت توسعه روستایی دانشگاه یاسوج.

\* نویسنده‌ی مسئول مقاله: aiatkarami@yahoo.com

### پیشگفتار

امروزه اکثر کشورها و به خصوص کشورهای در حال توسعه به دلایل مختلف از نابرابری شدیدی که ناشی از الگوی توزیع ثروت و درآمد است، رنج می‌برند (زاهدی، ۱۳۹۰). یکی از مشخصه‌های اقتصاد سالم، توزیع برابر درآمدها و نتایج آن در توسعه اقتصادی در میان آحاد جامعه می‌باشد. برنامه‌ریزان جوامع مختلف برای تحقق این امر سعی در کاهش نابرابری‌ها از طریق تهیه و تدوین برنامه‌های متعدد محرومیت‌زدایی دارند (اخوان‌فرد، ۱۳۹۱).

نابرابری اقتصادی - اجتماعی در کشورهای در حال توسعه قابل مشاهده است و این نابرابری‌ها نه تنها بر میزان رفاه کنونی مؤثر است، بلکه بر رفاه نسل‌های آینده نیز تأثیر می‌گذارد (اکبری و همکاران، ۱۳۹۰). اکثر صاحب‌نظران معتقدند که نابرابری درآمدی به صورت طبیعی در جوامع وجود دارد و تفاوت در میزان درآمد افراد در موارد بسیاری منطقی و از دید اقتصادی نیز پسندیده یا حتی ضروری است. اما گاهی مشاهده می‌شود که تفاوت در درآمد افراد جامعه، مبین تفاوت در میزان کوشش، توانایی یا نقش و اهمیت فعالیت آنها نیست. این گونه اختلاف درآمدی قابل توجه، می‌تواند سرچشمه‌ی بروز مشکلاتی با آثار اقتصادی مانند ناآرامی‌های اجتماعی، افزایش فساد، تخصیص نامناسب عامل‌های تولید و توزیع نادرست کالاها شود (کفایی و نصیری، ۱۳۸۷). نابرابری درآمدی از واقعیت‌هایی است که همیشه توجه انسان‌ها را به خود جلب می‌کند و این موضوع برای اصلاح‌طلبان سیاسی و اجتماعی در تمام دنیا اهمیت ویژه‌ای یافته است. قدمت اعتراض و انتقاد نسبت به نابرابری‌های شدید درآمدی، قدمتی به بلندای تاریخ دارد و گاهاً این معترضان و حکام و دولت‌ها را روبه‌روی هم قرار داده است. ایجاد مکاتبی مانند سوسیالیسم و کمونیسم که از محورهای اصلی تفکرات آنها تلاش برای رسیدن به برابری است؛ نشانه‌هایی از اهمیت برابری و نابرابری در جوامع است (مهربانی، ۱۳۸۵). علاوه بر این، نابرابری‌های درآمدی ممکن است باعث افزایش انگیزه در افراد دهک‌های پایین جامعه برای ارتکاب جرایمی مانند سرقت و دیگر جنایات شود (ارلیچ<sup>۱</sup>، ۱۹۷۳). همچنین وجود یا افزایش در این نابرابری‌ها می‌تواند در سلامت سطح جامعه تأثیر گذاشته، آن را به مخاطره اندازد (باباخانی، ۱۳۸۷) و اثرات خود در ضعف در آموزش و تغذیه و افزایش در ناهنجاری‌های اجتماعی را متجلی نماید (حسینی و نجفی، ۱۳۸۸). اما از طرفی دیگر، توزیع عادلانه‌ی درآمد می‌تواند باعث انگیزه‌ی نیرومند مادی و روانی برای مشارکت گسترده‌ی همگان در فرایند توسعه شود که منتج به توسعه‌ی اقتصادی می‌گردد (تودارو، ۱۳۸۶).

در مبانی دین مبین اسلام و جمهوری اسلامی، تأکید بسیاری بر رعایت عدالت و برابری بین اقشار مختلف جامعه شده است. در ماده‌ی ۱۹۴ برنامه‌ی پنجم توسعه در خصوص این مورد تأکید و

دولت موظف شده است تا در جهت ارتقاء سطح درآمد روستاییان و کاهش نابرابری‌ها اقدام نماید (ماده ۱۹۴ برنامه‌ی پنجم توسعه کشور). همچنین در ماده‌ی ۱۵۲ لایحه‌ی برنامه‌ی چهارم توسعه این‌گونه آمده است که «دولت مکلف است به منظور استقرار عدالت و ثبات اجتماعی، کاهش نابرابری‌های اجتماعی و اقتصادی، کاهش فاصله‌ی دهک‌های درآمدی و توزیع عادلانه‌ی درآمد در کشور و نیز کاهش فقر و محرومیت و توانمندسازی فقرا، از طریق تخصیص کارآمد و هدفمند منابع تأمین اجتماعی و یارانه‌های پرداختی، برنامه‌های جامع فقرزدایی و عدالت اجتماعی را تهیه و به اجرا بگذارد» (ماده‌ی ۱۵۲ برنامه‌ی چهارم توسعه کشور).

بسیاری از صاحب‌نظران بر این باورند که توسعه‌ی کشاورزی و روستایی محور اصلی توسعه‌ی ملی است و توسعه‌ی ملی درگرو توسعه‌ی روستایی است؛ چرا که ریشه تمامی مشکلات و مسائل عقب ماندگی مثل فقر، نابرابری در حال رشد، رشد سریع جمعیت و بیکاری فزاینده در مناطق روستایی قرار دارد (تودارو، ۱۳۸۶). از این‌رو، بنا به اهمیت پیامدهایی که از نابرابری و فقر که ذکر شد و همچنین اهمیتی که توسعه‌ی مناطق روستایی در توسعه‌ی ملی دارد، اطلاع و آگاهی برنامه‌ریزان و سیاست‌گذاران نسبت به اثرات توزیعی راهبردها و سیاست‌های خود، به‌ویژه در مناطق روستایی که بخشی مهم از جوامع در حال توسعه را تشکیل می‌دهند، در این زمینه می‌تواند نقش بسیار مؤثری داشته باشد.

این مقاله با هدف بررسی وضعیت توزیع درآمد در مناطق روستایی ایران، به تفکیک استان‌های مختلف کشور، طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۸، یعنی از شروع برنامه‌ی اول توسعه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی ایران تا پایان برنامه‌ی چهارم تدوین شده است.

اخوان فرد (۱۳۹۱) به بررسی توزیع درآمد در استان مازندران طی برنامه‌های توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که با برآورد ضریب جینی و ارزیابی روند کمترین سطح نابرابری در مناطق شهری و روستایی به ترتیب در سال‌های ۱۳۶۹ و ۱۳۸۲ واقع شده است. بیشترین مقدار نابرابری در مناطق شهری و روستایی در سال ۱۳۷۰ می‌باشد. همچنین نتایج حاصل از تحلیل واریانس نشان داده که نابرابری در مناطق روستایی استان مازندران به‌طور معناداری از نابرابری در مناطق شهری بیشتر بوده است. از طرفی دیگر نتایج حاصل از تحلیل واریانس در برنامه‌های توسعه اقتصادی- اجتماعی نشان داده است که مقایسه‌ی سیاست‌های اجرا شده توسط دولت طی برنامه‌های اول، دوم و سوم توسعه اقتصادی- اجتماعی بر نابرابری تأثیر مثبت داشته و نابرابری را کاهش داده است. بنابر نتایج حاصل، بیشترین کاهش نابرابری در برنامه‌ی سوم توسعه اقتصادی- اجتماعی مشاهده شده است.

در پژوهشی دیگر، حسینی و نجفی (۱۳۸۸) به بررسی وضعیت توزیع درآمد کشور طی سال‌های (۱۳۸۶-۱۳۶۳) به تفکیک مناطق روستایی و شهری پرداخته است. یافته‌های این مطالعه نشان داد که در طول دوره‌ی مورد بررسی، از نابرابری درآمد در کشور کاسته شده است؛ هرچند که این کاهش بسیار کند است. در ضمن نتایج نشان می‌دهد که توزیع درآمد در مناطق روستایی نابرابرتر از مناطق شهری و از نوسان‌های بیشتری برخوردار بوده است.

سلیمی فر و نوروزی (۱۳۸۷) نیز روند تغییرات نابرابری‌های اقتصادی-اجتماعی در مناطق شهری و روستایی ایران در دوره‌ی (۲۰۰۶-۱۹۶۶) را مورد بررسی قرار دادند که نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که توسعه‌ی صنعتی و رشد شهرنشینی، نابرابری درآمد شهرنشینان و روستاییان را افزایش می‌دهد. بهبود بهره‌وری بخش کشاورزی و بهبود فناوری، نابرابری درآمدی را کاهش می‌دهد. همچنین سیاست‌های بعد از انقلاب اسلامی موجبات کاهش نابرابری درآمدی را فراهم آورده است. همچنین راغفر و ابراهیمی (۱۳۸۷) تغییرات نابرابری در ایران طی سال‌های ۱۳۶۳ تا ۱۳۸۵ را مورد بررسی قرار دادند. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که روند نابرابری بر حسب شاخص‌های محاسبه شده در طول دوره‌ی بیست و سه ساله‌ی مورد بررسی، تغییرات زیادی را داشته اما به‌طور کلی، جز دو سال پایانی مورد مطالعه که روند آنها صعودی بوده است، در بقیه‌ی سال‌ها روند نزولی را طی کرده است. شهیکی تاش و همکاران (۱۳۸۷) نیز به بررسی روند توزیع درآمد در برنامه‌های توسعه و عمرانی ایران پرداخته و این‌گونه بیان می‌کنند که اکثر شاخص‌های نابرابری، طی سال‌های (۱۳۶۱-۱۳۴۷) دارای روند صعودی بوده و پس از ۱۳۶۲ تا سال ۱۳۸۳ روند نزولی داشته‌اند. همچنین یافته‌های این مطالعه نشان می‌دهد که در سال ۱۳۵۸، ۱۰٪ ثروتمندترین خانوارها نزدیک به ۲۷ برابر ۱۰٪ فقیرترین خانوارها درآمد داشته‌اند که این نسبت در سال ۶۸ به ۱۷ برابر و در سال ۱۳۸۳ به ۱۴ برابر کاهش یافته است. در مجموع شاخص‌های توزیع درآمد در این تحقیق نشان می‌دهد که سیاست‌های توزیع درآمد در سه برنامه‌ی توسعه بعد از انقلاب سال‌های (۱۳۸۳-۱۳۶۸) تأثیر معنی‌داری در کاهش نابرابری درآمد در اقتصاد ایران را به همراه داشته است.

ابونوری و خوشکار (۱۳۸۶) در تحقیق خود به بررسی و مقایسه‌ی توزیع درآمد استان هرمزگان با کل کشور طی برنامه‌های دوم و سوم توسعه‌ی اقتصادی-اجتماعی پرداختند که نتایج حاصل از آن نشان‌دهنده‌ی کمتر بودن میانگین نابرابری در مناطق روستایی و شهری استان هرمزگان از میانگین نابرابری در مناطق روستایی و شهری کل کشور به‌طور معناداری بوده است و در ضمن نابرابری در مناطق روستایی استان هرمزگان به‌طور معناداری از نابرابری در مناطق شهری بیشتر بوده است.

همچنین براساس برخی دیگر از نتایج اجرای برنامه‌ی سوم توسعه‌ی اقتصادی- اجتماعی اثر معناداری در کاهش نابرابری استان هرمزگان در مقایسه با برنامه‌ی دوم نداشته است.

در مطالعه‌ی دیگر نیز براتی (۱۳۸۵) وضعیت توزیع درآمد در بین خانوارهای روستایی شهرستان قوچان را مورد بررسی قرار داد. نتایج به دست آمده از مطالعه‌ی وی نشان داد که میزان نابرابری در توزیع درآمد بین خانوارهایی که فقط به کشاورزی اشتغال دارند، بیشتر از خانوارهایی بود که صرفاً به فعالیت‌های غیرکشاورزی اشتغال داشتند. از طرفی مقدار ضریب جینی در بین خانوارهای گروه اول ۰/۵۳ و در بین خانوارهای گروه دوم ۰/۴۲ بود. همچنین بهترین وضعیت توزیع درآمد مربوط به خانوارهایی بود که علاوه بر اشتغال در بخش کشاورزی به فعالیت‌های غیرکشاورزی نیز مشغول بودند. مقدار ضریب جینی در بین این گروه ۰/۳۶ تعیین گردید. ابونوری و ایرجی (۱۳۸۳) نیز به مقایسه‌ی آماری توزیع درآمد در استان خراسان با کل کشور طی سال‌های (۱۳۸۰-۱۳۵۰) پرداختند که نتایج حاصل از ارزیابی روند توزیع درآمد حاکی از آن است که بین سطح نابرابری اقتصادی مناطق شهری و روستایی استان خراسان و همچنین بین آنها با مناطق شهری و روستایی کل کشور، از نظر آماری اختلاف معناداری وجود نداشته است.

اسناوندی (۱۳۸۲) به بررسی توزیع درآمد و نابرابری درآمدی در ایران پرداختند. نتایج حاکی از آن است که نابرابری درآمد از سال ۱۳۷۵ تا ۱۳۷۷ در مناطق شهری کاهش یافته و پس از آن تا سال ۱۳۸۰ افزایش یافته است، اما نابرابری درآمد در مناطق روستایی تا سال ۱۳۷۷ افزایش و سپس تا سال ۱۳۸۰ کاهش یافته است. نتایج دیگر این پژوهش نشان می‌دهد که میانگین ضریب جینی مناطق شهری در دوره‌ی (۱۳۸۰-۱۳۷۹) در مقایسه با دوره‌ی (۱۳۷۸-۱۳۷۵) به طور معناداری افزایش یافته است، در حالی که میانگین ضریب جینی مناطق روستایی در دوره‌ها تفاوت معناداری از نظر آماری نداشته است.

همچنین فرشته‌نژاد (۱۳۷۹) در تحقیق روند نابرابری اقتصادی در استان اصفهان (۱۳۷۶-۱۳۵۰) در پژوهش خود در مورد مناطق شهری استان اصفهان نشان داد که بالاترین سطح نابرابری مربوط به سال ۱۳۶۴ با ضریب جینی ۰/۶۰۰۵ و کمترین سطح نابرابری مربوط به سال ۱۳۵۱ با ضریب جینی ۰/۳۶۴۱ بوده است. در مورد مناطق روستایی استان اصفهان، بیشترین سطح نابرابری مربوط به سال ۱۳۷۳ با ضریب جینی ۰/۵۶۳۱ و کمترین سطح نابرابری در سال ۱۳۵۱ با ضریب جینی ۰/۵۷۸۱ و کمترین میزان نابرابری مربوط به سال ۱۳۶۹ با ضریب جینی ۰/۳۶۶۳ بوده است. نابرابری توزیع درآمد در مناطق روستایی کل کشور در سال ۱۳۷۴ با ضریب جینی ۰/۵۶۳ بالاترین و در سال ۱۳۵۱ با ضریب جینی ۰/۳۷۳۷ در پایین‌ترین سطح بوده است. در مقایسه‌ی توزیع درآمد بین مناطق شهری و روستایی استان اصفهان، اختلاف معناداری بین میانگین ضرایب

جینی وجود نداشت. همچنین اختلاف معناداری بین میانگین ضرایب جینی مناطق شهری و روستایی استان اصفهان و کل کشور وجود نداشت.

در مورد موضوع نابرابری در خارج از کشور نیز مطالعات زیادی انجام شده که از آن جمله می‌توان به ویو و پرلوف<sup>۱</sup> (۲۰۰۵) اشاره نمود که وضعیت توزیع درآمد در مناطق روستایی- شهری و کل را از سال ۲۰۰۱-۱۹۸۵ در چین بررسی کرده‌اند؛ نتایج مطالعه‌ی آنها حاکی از آن است که افزایش نابرابری در داخل مناطق روستایی و شهری و رشد شکاف درآمدی روستایی- شهری موجب رشد کلی نابرابری در طی دو دهه‌ی گذشته شده است.

پیکتی و سیز<sup>۲</sup> (۲۰۰۳) نیز در مقاله‌ی خود با استفاده از سری داده‌های همگن درآمد، نابرابری درآمدی در ایالات متحده طی سال‌های ۱۹۱۳ تا ۱۹۹۸ را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش وی نشان داد که سهم دهک‌های بالا بعد از جنگ جهانی دوم افزایش یافته و این شوک تا سال‌ها ادامه داشته است، اما در سال‌های اخیر مقداری کاهش یافته و روندی نسبتاً نزولی داشته است.

در مطالعه‌ی دیگر هاردینگ و گرینول<sup>۳</sup> (۲۰۰۱) به بررسی روند نابرابری هزینه و درآمد خانوارهای استرالیایی، با استفاده از ریزداده‌های مرکز مطالعات هزینه‌ی خانوارهای این کشور پرداخته‌اند. آنها پس از محاسبه‌ی ضریب جینی، شاخص نابرابری چندک‌ها، میانه و میانگین دریافتند که نابرابری درآمدی در دهه‌ی ۱۹۹۰ نسبت به دهه‌ی ۱۹۸۰ افزایش یافته، اما نابرابری هزینه ثابت مانده است. علاوه بر این مطالعات، پژوهش‌های دیگری هم در دیگر مناطق کشور و دیگر کشورهای جهان انجام شده است. چنانچه در آنها مشاهده می‌شود، مطالعه‌ی وجود ندارد که طی برنامه‌های توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور به بررسی توزیع درآمد به تفکیک استان‌های مختلف پرداخته باشد. بنابراین در این مقاله مسأله‌ی توزیع درآمد در مناطق روستایی ایران طی سال‌های ۱۳۶۸ تا ۱۳۸۸ را مورد بررسی قرار داده است.

### روش تحقیق

در این پژوهش با استفاده از اطلاعات هزینه- درآمد خانوار که هر ساله توسط مرکز آمار ایران جمع‌آوری می‌شود، به اندازه‌گیری نابرابری درآمد در مناطق روستایی ایران طی دوره‌ی ۱۳۶۸-۱۳۸۸ با استفاده از ضریب جینی پرداخته شده است. بعد از محاسبه‌ی ضریب جینی، برای

---

1- Wu and Perloff  
2- Piketty and Seaz  
3- Harding and Greenwell

هر دوره از برنامه‌های توسعه، میانگین ضریب جینی استان‌ها محاسبه شد. سپس اختلاف میانگین ضریب جینی در دوره‌های مختلف مورد بررسی قرار گرفت.

### ضریب جینی

مشهورترین و متداول‌ترین شاخص سنجش نابرابری درآمد جامعه، ضریب جینی است. ضریب جینی عددی است بین صفر و یک (یا صفر و صد درصد) که در آن ضریب جینی صفر اشاره به برابری کامل توزیع درآمدها دارد، چرا که افراد یا خانوارها دارای درآمد یا مخارج کاملاً یکسانی هستند. در مقابل ضریب جینی یک حاکی از نابرابری کامل در توزیع درآمدها یا مخارج می‌باشد؛ زیرا تنها یک فرد یا یک طبقه تمام درآمد را به خود اختصاص می‌دهد (جلالی، ۱۳۸۵). نحوه‌ی محاسبه‌ی ضریب جینی به صورت زیر است.

$$G = \left\{ 1 - \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (Y_i + Y_{i-1}) \right\}$$

که در این معادله (G): ضریب جینی؛ (Y<sub>i</sub>): درصد تجمعی درآمد خانوارها و (n): تعداد گروه‌های درآمدی می‌باشد (جلالی، ۱۳۸۵).

### نتایج و بحث

همان‌گونه که جدول ۱ و نمودار ۱ نشان می‌دهند، روند تغییر نابرابری در مناطق روستایی کشور که با استفاده از ضریب جینی محاسبه شده است؛ روندی نسبتاً کاهشی داشته است. هرچند که این روند خیلی از اصول منظمی پیروی نمی‌کند؛ اما این کاهش نابرابری محسوس است که این کاهش به دلیل کاهش سهم دهک‌های بالاتر نسبت به دهک‌های پایین‌تر است. همچنان‌که مشاهده می‌شود، بیشترین مقدار نابرابری مربوط به سال ۱۳۶۹ (۰/۴۴۵۷) و کمترین آن مربوط به سال ۱۳۸۲ (۰/۳۸۶۷) است، اما بعد از سال ۱۳۸۲ مقداری این شاخص افزایش می‌یابد.

جدول ۲ نیز مقدار ضریب جینی مناطق روستایی کشور در دوره‌ی برنامه‌ی اول توسعه (سال‌های ۱۳۷۲-۱۳۶۸) را به تفکیک استانی نشان می‌دهد که کمترین مقدار آن مربوط به مناطق روستایی استان بوشهر در سال ۱۳۷۱ (۰/۲۴۹۲) و بیشترین مقدار مربوط به مناطق روستایی استان کرمان در همان سال (۰/۵۴۷) است.

جدول ۳ مقدار ضریب جینی مناطق روستایی کشور در دوره‌ی برنامه‌ی دوم توسعه (سال‌های ۱۳۷۷-۱۳۷۳) را به تفکیک استانی نشان می‌دهد که کمترین مقدار آن مربوط به مناطق روستایی

استان کرمانشاه در سال ۱۳۷۶ (۰/۲۹۶) و بیشترین مقدار مربوط به مناطق روستایی استان یزد در همان سال (۰/۵۰۳) است.

جدول ۴ مقدار ضریب جینی مناطق روستایی کشور در دوره‌ی برنامه‌ی سوم توسعه (سال‌های ۱۳۸۳-۱۳۷۸) را به تفکیک استانی نشان می‌دهد که کمترین مقدار آن مربوط به مناطق روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۸۲ (۰/۲۱۴۶) و بیشترین مقدار مربوط به مناطق روستایی استان همدان در سال ۱۳۷۹ (۰/۴۷۸۸) است.

جدول ۵ ضریب جینی مناطق روستایی کشور در دوره‌ی برنامه‌ی سوم توسعه (سال‌های ۱۳۸۸-۱۳۸۴) را به تفکیک استانی نشان می‌دهد که کمترین مقدار آن مربوط به مناطق روستایی استان لرستان در سال ۱۳۸۶ (۰/۲۶۵۷) و بیشترین مقدار مربوط به مناطق روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۸۵ (۰/۴۶۴) است.

#### مقایسه‌ی میانگین ضریب جینی در دوره‌های مختلف توسعه

پس از اینکه ضرایب جینی برای سال‌های مختلف محاسبه شد، از ضرایب جینی هر استان برای هر دوره‌ی برنامه‌های توسعه‌ی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور میانگین محاسبه شد. سپس برای اینکه بررسی شود که آیا بین میانگین‌های هر دوره اختلاف معنی‌دار وجود دارد یا خیر، از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. چنان‌که جدول ۶ نشان می‌دهد که میانگین ضرایب جینی چهار دوره برنامه‌ی توسعه در سطح ۰/۹۹ اطمینان با همدیگر اختلاف معنی‌دار دارند.

پس از آنکه آزمون کروسکال والیس نشان داد که بین میانگین‌های گروه‌های مختلف اختلاف معنی‌دار وجود دارد، برای اینکه بررسی شود که این اختلافات بین کدام یک از گروه‌هاست، با استفاده از آزمون من ویتنی به مقایسه‌ی میانگین ضرایب جینی دوره‌ها به صورت دو به دو پرداخته شد. نتایج حاصل از آزمون من ویتنی نشان می‌دهد که بین میانگین ضریب جینی برنامه‌ی اول با برنامه‌ی سوم و برنامه‌ی دوم با برنامه‌ی سوم در سطح ۰/۹۵ اطمینان، اختلاف معنی‌دار وجود دارد. همچنین بین میانگین ضریب جینی دوره‌ی اول با دوره‌ی چهارم و برنامه‌ی دوم با برنامه‌ی چهارم معنی‌داری این اختلاف در سطح ۰/۹۹ اطمینان می‌باشد. اما بین دوره‌های دیگر اختلاف معنادار نبوده است.

#### نتایج و پیشنهادات

در این پژوهش که با هدف شناسایی روند نابرابری در ایران طی برنامه‌های اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی توسعه بود، با استفاده از ضریب جینی به بررسی برای هدف مذکور پرداخته شد. در یک نتیجه‌گیری کلی از مقادیر شاخص‌های توزیع درآمد در کشور نتیجه گرفته می‌شود که با وجود فراز



و نشیب‌های مقدار نابرابری در میان خانوارهای روستایی کشور روندی نسبتاً کاهشی داشته است. اما میزان کاهش، زیاد نیست. چنانچه گفته شد میزان نابرابری در سال‌های اول پژوهش بیشتر بوده است که این می‌تواند نشان‌دهنده‌ی اثرات ناشی از جنگ تحمیلی باشد. هنگامی که که مناطق روستایی را به صورت یک کل در نظر می‌گیریم، بیشترین مقدار نابرابری مربوط به سال ۱۳۶۹ و کمترین آن مربوط به سال ۱۳۸۲ است. در طی برنامه‌ی اول توسعه بیشترین و کمترین مقدار به ترتیب مربوط به استان‌های کرمان و بوشهر در سال ۱۳۷۱ می‌باشد. اما در برنامه‌ی دوم، در سال ۱۳۷۶ استان‌های یزد بیشترین و کرمانشاه کمترین مقدار نابرابری را داشته‌اند. در مورد برنامه‌ی سوم استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۸۲ کمترین مقدار نابرابری را داشته است. در این دوره بیشترین مقدار نابرابری مربوط به استان همدان (سال ۱۳۷۹) است. کمترین مقدار ضریب جینی در طول برنامه‌ی چهارم مربوط به مناطق روستایی استان لرستان در سال ۱۳۸۶ و بیشترین مقدار مربوط به مناطق روستایی استان کهگیلویه و بویراحمد در سال ۱۳۸۵ است. نکته‌ای که در یافته مشاهده می‌شود، این است که مقدار ضریب جینی در اکثر مناطق روستایی روند منظمی ندارد و دارای نوسانات زیادی است. نکته‌ی قابل توجه دیگر در یافته‌های این پژوهش این است که در مناطق روستایی اکثر استان‌ها سال ۱۳۸۲ یکی از مناسب‌ترین سال‌ها از نظر ضریب جینی می‌باشد، یعنی در اکثر استان‌ها یکی از پایین‌ترین مقادیر خود را دارد که به نظر می‌رسد در این سال برنامه‌ی توسعه در رسیدن به یکی از اهداف خود که کاهش نابرابری‌هاست، نسبت به سال‌های دیگر از موفقیت بیشتری داشته است، اما در مورد بیشترین مقدار نابرابری در طی این دوران، نمی‌توان به این وضوح و اطمینان سخن گفت.

بین میانگین ضریب جینی برنامه‌ی اول با برنامه‌ی سوم و چهارم و همچنین بین برنامه‌ی دوم با برنامه‌ی سوم و اختلاف معنی‌دار وجود دارد. اما بین دوره‌های دیگر اختلاف معنادار نبوده است.

با توجه به نتایج یاد شده‌ی این تحقیق، می‌توان پیشنهادهای از قبیل موارد زیر را مطرح نمود:

۱- پیشنهاد می‌شود که در اعمال سیاست‌ها و برنامه‌های توسعه کشور، در تخصیص منابع به استان‌هایی که مناطق روستایی آنها از نابرابری بیشتری رنج می‌برند، تلاش بیشتری شود و همچنین این نظارت در آن استان نیز بر روی تخصیص مناسب بین مناطق شهری و روستایی دقت کافی و وافی صورت گیرد.

۲- همچنین هدفمندی یارانه‌ها به معنی واقعی خود صورت گیرد، یعنی بیشتر به دهک‌های پایین درآمدی یا به اصطلاح قشرهای آسیب‌پذیر جامعه در پرداخت یارانه‌ها توجه شود.

**References**

1. Abounoori, E. and A. Khoshkar. 2007. Comparing Income Distribution in Hormozgan Province with Iran During 2rd and 3rd Socio-economic Development Plans. *Journal of Economic Scrutinies*, 4 (2): 69-83. (in Persian)
2. Abounoori, E. and F. R. Iraj. 2003. Statistical comparisons of income distribution In Khorasan province with the whole country (1380 - 1350). *Journal of Plan and Budget*, 9 (1): 59-82. (in Persian)
3. Akbari, M., Taghvaie, M., Zangiabadi, A. and H. Varesi. 2011. Income inequalities and urban sustainable welfare (The case of: Shiraz metropolis) . *Journal of Geography and Regional Development*, 9 (16): 83-106. (in Persian)
4. Akhavanfard, R. 2012. Income distribution in Mazandaran province during the economic, social and cultural development plans. *Economic Policies and Issues Investigation Monthly Magazine*, 12 (1): 27-40. (in Persian)
5. Asnavandi, E. 2003. Income distribution and income inequality investigation in Iran using microdata. MSc Thesis, Mazandaran University of Science and Technology, Faculty of humanities and social sciences.
6. Babakhani, M. 2008. Relationship between Income inequality and health in Iran during 1355-1385. *Journal of Social Welfare*, 7 (28): 239-260. (in Persian)
7. Barati, A. A. 2006. The status Income Distribution Investigating among Rural Families in Quchan city *Journal of Science and Technology of Agriculture and Natural Resources*, 10 (2): 17-26. (in Persian)
8. Drafting and expurgate laws and regulations President assistant. 2004. Law of the Fourth Economic, Social and Cultural Islamic Republic of Iran development plans.
9. Ehrlich, I. 1973. Participation in Illegal Activities: A Theoretical and Empirical Investigation. *journal of Political Economy*, 31 (3): 621-666.
10. Fereshtehnejad, Sh. 2000. Estimation and investigation of economic inequality in the Isfahan province. MSc Thesis, Mazandaran University of Science and Technology, Faculty of humanities and social sciences.

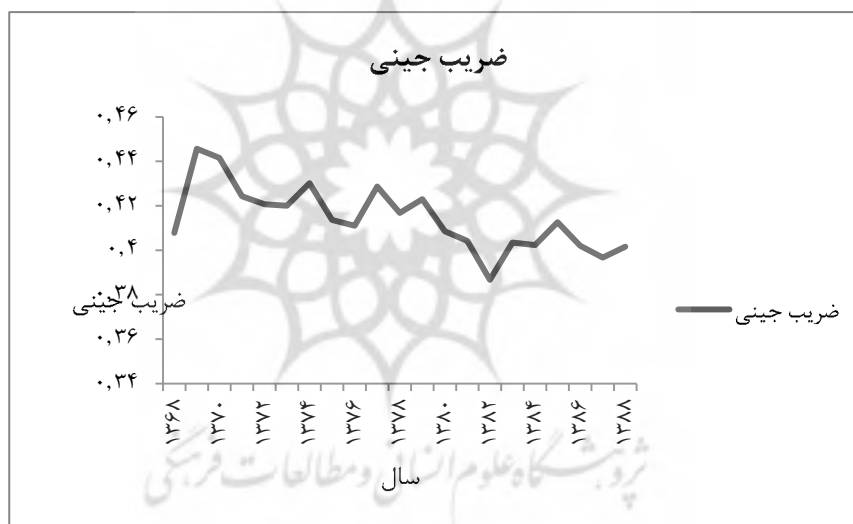
11. Harding, A. and H. Greenwell. 2001. Trends in Income and Expenditure Inequality in the 1980s and 1990s. Discussion Paper No. 56, National Centre for Social and Economic Modelling, University of Canberra, Canberra. Available: <http://www.natse.canberra.edu.au>.
12. Hosseini, M. and S. A. Najafi. The income distribution in rural and urban areas in the Iran. Journal of Agricultural Economics Researches, 3: 147-166. (in Persian)
13. Jalali, M. 2008. An estimation of Gini coefficient in Iran. Iranian Journal of Economic Research, 12(36):115-134. (in Persian)
14. Jirvand, A. 1992. Economic development. Third edition, Tehran: Molavi Press.
15. Kafaie, M. A. And H. Nasiri. Indicators of income inequality and evaluate them in terms of Islam. Journal of Islamic Economy, 8 (32): 93-122. (in Persian)
16. Mehrbani, V. 2006. Income inequality non-economic affecting factors: with emphasis on charity and democracy. MSc Thesis, Tehran University, Faculty of economics.
17. Piketty, T. And E. Seaz. 2003. Income Inequality in the United States, 1913-1998. The Quarterly Journal of Economics. 118 (1): 1-39.
18. Raghfar, H and A. Ebrahimi. 2008. Income Inequality in Iran during 2006-1984, Journal of Social Welfare, 7 (28): 9-34. (in Persian)
19. Salimifar, M. and R. A. Noroozi. 2008. A Changing Trend of Socio-Economic Inequalities in Rural and Urban Areas in Iran (1966-2006). Journal of Knowledge and Development, 15 (24): 37-61. (in Persian)
20. ShaikiTash, M. N., Deghani, A. and M. ShaikiTash. 2008. Investigation the income distribution in Iran development plans (1348 - 1383). Journal of Mofid Letter (Economy Letter), 14 (66): 149-168. (in Persian)
21. Todaro, M. 2007. Economic development in the Third World. Translation by Gholamali Farjadi, Kohsar Press.
22. Wu, X. And J. Perloff. 2005. China's Income Distribution, 1985-2001. Review of Economics and Statistics, 87 (4): 763-775.
23. Zahedi Mazandarani, M. J. 2011. Development and inequality. Sixth edition, Tehran: Maziar Press.

## پیوست‌ها

جدول ۱- ضریب جینی مناطق روستایی کشور طی برنامه‌ی اول تا چهارم توسعه

۱۳۷۴	۱۳۷۳	۱۳۷۲	۱۳۷۱	۱۳۷۰	۱۳۶۹	۱۳۶۸	سال
۰/۴۳۰۲	۰/۴۲	۰/۴۲۰۷	۰/۴۲۴۳	۰/۴۴۱۶	۰/۴۴۵۷	۰/۴۰۷۸	ضریب جینی
۱۳۸۰	۱۳۸۰	۱۳۷۹	۱۳۷۸	۱۳۷۷	۱۳۷۶	۱۳۷۵	سال
۰/۴۰۴۲	۰/۴۰۸۵	۰/۴۲۳	۰/۴۱۶۸	۰/۴۲۸۷	۰/۴۱۱	۰/۴۱۳۶	ضریب جینی
۱۳۸۸	۱۳۸۷	۱۳۸۶	۱۳۸۵	۱۳۸۴	۱۳۸۳	۱۳۸۲	سال
۰/۴۰۱۶	۰/۳۹۶۷	۰/۴۰۲	۰/۴۱۲۶	۰/۴۰۲۳	۰/۴۰۳۵	۰/۳۸۶۷	ضریب جینی

منبع: یافته‌های پژوهش



نمودار ۱- روند تغییر نابرابری در مناطق روستایی کشور

جدول ۲- ضریب جینی مناطق روستایی کشور به تفکیک استانی در دوره‌ی برنامه‌ی اول توسعه

استان	۱۳۶۸	۱۳۶۹	۱۳۷۰	۱۳۷۱	۱۳۷۲	میانگین دوره
مرکزی	۰/۴۰۵۴	۰/۴۴۹	۰/۴۲۱	۰/۴۲۱۲	۰/۴۱۰۲	۰/۴۲۱۴
گیلان	۰/۳۷۵	۰/۴۱۸۷	۰/۴۵۰۵	۰/۴	۰/۳۳۵۵	۰/۳۹۵۹
مازندران	۰/۴۵۶۲	۰/۴۸۸۸	۰/۴۵۵۶	۰/۳۹۹۸	۰/۴۳۴۹	۰/۴۴۷۱
آذربایجان شرقی	۰/۳۵۰۸	۰/۴۵۱۵	۰/۴۲۵	۰/۴۳۶۷	۰/۳۴۸۲	۰/۴۰۲۴
آذربایجان غربی	۰/۳۶۵۶	۰/۴۱۶	۰/۴۰۶۸	۰/۳۸۹	۰/۴۴۲۴	۰/۴۰۴
باختران	۰/۳۵۶۵	۰/۴۱۳۷	۰/۳۸۳	۰/۳۶۸	۰/۳۵۳۳	۰/۳۷۴۹
خوزستان	۰/۳۷۱۳	۰/۳۳۴۷	۰/۳۲۸۳	۰/۳۳۳۸	۰/۳۲۵۶	۰/۳۳۸۷
فارس	۰/۴۳۸۶	۰/۴۵۴۵	۰/۴۱۱۳	۰/۳۹۷	۰/۳۸۹	۰/۴۱۸۱
کرمان	۰/۳۶۶۲	۰/۴۷۴۲	۰/۴۵۰۶	۰/۵۴۷	۰/۴۳۱	۰/۴۵۳۸
خراسان	۰/۴۰۵۸	۰/۴۶۹۵	۰/۴۷۶۴	۰/۴۵۵۵	۰/۴۵۹۸	۰/۴۵۳۴
اصفهان	۰/۴۲۰۳	۰/۴۳۷۳	۰/۴۳۵	۰/۴۳۶۸	۰/۴۱۳	۰/۴۲۸۵
سیستان و بلوچستان	۰/۳۶۶۳	۰/۴۱۷۷	۰/۴۱۹	۰/۳۸۸۸	۰/۳۹۷۸	۰/۳۹۷۹
کردستان	۰/۳۵۲۷	۰/۳۷۲۴	۰/۳۴۳۲	۰/۳۱۲۶	۰/۳۰۲۵	۰/۳۳۶۷
همدان	۰/۳۷۵۴	۰/۴۲۱۵	۰/۴۱۹۸	۰/۳۹۳	۰/۳۸۹۸	۰/۳۹۹۹
چهارمحال و بختیاری	۰/۴۲۵۲	۰/۴۶۱۵	۰/۴۶	۰/۴۲۸۲	۰/۴۷۵۵	۰/۴۵۰۱
لرستان	۰/۴۲۸۴	۰/۳۳۰۷	۰/۳۶۶	۰/۳۷۸۸	۰/۳۵۶۷	۰/۳۷۲۱
ایلام	۰/۲۹۳۵	۰/۴۰۹۲	۰/۳۵۵۶	۰/۳۲۷۵	۰/۳۳۲	۰/۳۴۳۶
کهگیلویه و بویراحمد	۰/۴۶۷۷	۰/۴۱۷	۰/۴۸۲	۰/۴۰۴	۰/۴۰۵	۰/۴۳۵۱
بوشهر	۰/۴۲۶۸	۰/۳۹۶۵	۰/۳۲۹۵	۰/۲۴۹۲	۰/۲۸۳۵	۰/۳۳۷۱
زنجان	۰/۳۸۳۷	۰/۴۸	۰/۴۶۴۲	۰/۴۳۶۷	۰/۴۵۳۸	۰/۴۴۳۷
سمنان	۰/۴۱۰۲	۰/۴۳۵	۰/۴۲۸۵	۰/۴۷۷۲	۰/۴۶۷۴	۰/۴۴۳۷
یزد	۰/۴۸۲	۰/۴۶۴۴	۰/۴۷۴۵	۰/۵۳۶۳	۰/۳۶۶۷	۰/۴۶۴۸
هرمزگان	۰/۴۲۱	۰/۳۹۴۷	۰/۴۲۷۳	۰/۴۶۸۸	۰/۳۹۳۴	۰/۴۲۱
تهران	۰/۳۶	۰/۴۳۰۶	۰/۴۳۱۶	۰/۳۳۳۴	۰/۳۷۹۷	۰/۳۸۷۱

منبع: یافته‌های پژوهش

پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۳- ضریب جینی مناطق روستایی کشور در دوره‌ی برنامه‌ی دوم توسعه

استان	۱۳۷۳	۱۳۷۴	۱۳۷۵	۱۳۷۶	۱۳۷۷	میانگین دوره
مرکزی	۰/۴۳۰۷	۰/۴۰۴۴	۰/۴۲۶	۰/۳۸۵۷	۰/۴۰۰۴	۰/۴۰۹۴
گیلان	۰/۳۳۵۷	۰/۴۱۹۴	۰/۴۲۱۳	۰/۴۴۴	۰/۴۸۹۵	۰/۴۲۲۰
مازندران	۰/۴۱۱۶	۰/۴۵۱۲	۰/۴۲۲	۰/۴۲۶۴	۰/۴۵۷	۰/۴۳۳۶
آذربایجان شرقی	۰/۴۰۲	۰/۳۸۸	۰/۳۸۴۷	۰/۴۱	۰/۴۲۱۶	۰/۴۰۱۳
آذربایجان غربی	۰/۴۴۷۲	۰/۳۷۹۳	۰/۳۸۸۵	۰/۳۷۹۸	۰/۴۲۱۴	۰/۴۰۳۲
کرمانشاه	۰/۳۵	۰/۳۵۱۲	۰/۳۳۷۷	۰/۲۹۶	۰/۳۲۴۵	۰/۳۳۱۹
خوزستان	۰/۳۴۳۳	۰/۳۹۵۲	۰/۳۰۲۴	۰/۳۷۶	۰/۳۴۸۴	۰/۳۵۳۱
فارس	۰/۳۹۴۸	۰/۴۰۶۶	۰/۳۹۹۸	۰/۳۹۶	۰/۴۳۸۴	۰/۴۰۷۱
کرمان	۰/۴۵۲	۰/۴۵۳۳	۰/۴۳۰۶	۰/۴۳۷۸	۰/۴۳۸	۰/۴۴۲۳
خراسان	۰/۴۳۷۷	۰/۴۵۴	۰/۴۲۱	۰/۴۰۸۸	۰/۴۴۵۲	۰/۴۳۳۳
اصفهان	۰/۴۵۴۶	۰/۴۱۱۸	۰/۴۵۲۷	۰/۴۳۰۴	۰/۴۳۳	۰/۴۳۶۵
سیستان و بلوچستان	۰/۳۷۶۴	۰/۳۹۷۴	۰/۴۳۷۷	۰/۳۸۱۳	۰/۳۷۰۵	۰/۳۹۲۷
کردستان	۰/۳۴۸	۰/۳۴۰۴	۰/۳۳۱۳	۰/۳۸۵	۰/۴۱۲۲	۰/۳۶۳۴
همدان	۰/۳۶۷	۰/۳۷۳۸	۰/۴۷۳۹	۰/۳۷۹۲	۰/۳۸۷۶	۰/۳۹۶۴
چهارمحال و بختیاری	۰/۳۷۴۵	۰/۴۲۰۷	۰/۴۱۳۸	۰/۴۱	۰/۴۲۰۲	۰/۴۰۷۸
لرستان	۰/۳۲۴۵	۰/۳۸۴۷	۰/۳۵۱۳	۰/۳۳۸۳	۰/۳۶۳	۰/۳۵۲۴
ایلام	۰/۳۸۵۵	۰/۳۴۲۳	۰/۳۱۸۸	۰/۳۰۲	۰/۳۵۴	۰/۳۴۰۵
کهگیلویه و بویراحمد	۰/۳۵۹	۰/۴۵۰۶	۰/۴۴۸	۰/۴۹۱۱	۰/۳۶۸۶	۰/۴۲۳۵
بوشهر	۰/۴۴۸۳	۰/۴۰۳۴	۰/۳۶۳	۰/۳۳۵۷	۰/۴۰۴۵	۰/۳۹۱
زنجان	۰/۴۰۷۶	۰/۴۴۶۷	۰/۳۸۱	۰/۴۲۵۸	۰/۴۴۴۲	۰/۴۱۷۱
سمنان	۰/۴۸۹	۰/۴۶۴۵	۰/۴۱۳۶	۰/۴۳۱۸	۰/۳۵۶۷	۰/۴۳۱۱
یزد	۰/۴۸۴	۰/۴۴۸۴	۰/۴۱۶۸	۰/۵۰۳	۰/۴۵۸۷	۰/۴۶۲۲
هرمزگان	۰/۴۴۷۲	۰/۴۰۴	۰/۳۶۸	۰/۴۱۷۴	۰/۳۹۷۴	۰/۴۰۶۸
تهران	۰/۳۷۲۲	۰/۳۹۰۸	۰/۳۵۷۳	۰/۳۵۹۳	۰/۳۳۰۴	۰/۳۶۲
اردبیل	۰/۴۲۶۸	۰/۴۱۸۸	۰/۴۰۸۴	۰/۴۳	۰/۳۷۲۲	۰/۴۱۱۲
قم*	-	-	-	۰/۴۶۵۴	۰/۳۴۲۶	۰/۴۰۴۰
قزوین*	-	-	-	-	۰/۴۴۶	۰/۴۴۶
گلستان*	-	-	-	-	۰/۴۳۷۴	۰/۴۳۷۴

\* استان‌های قم، قزوین و گلستان در سال‌هایی که در جدول عدد ندارند، جزیی از استان‌های دیگر بودند.

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۴- ضریب جینی مناطق روستایی کشور در دوره‌ی برنامه‌ی سوم توسعه

استان	۱۳۷۸	۱۳۷۹	۱۳۸۰	۱۳۸۱	۱۳۸۲	۱۳۸۳	میانگین دوره
مرکزی	۰/۳۸۸	۰/۴۳۵۷	۰/۴۳۸۸	۰/۳۸۶۶	۰/۳۹۸	۰/۴۵۲	۰/۴۱۶۵
گیلان	۰/۴۳۸۷	۰/۴۲	۰/۴۱۰۷	۰/۳۸۱۸	۰/۳۶۷	۰/۳۴۷۸	۰/۳۹۴۳
مازندران	۰/۴۱۴	۰/۴۰۵	۰/۳۹۲۶	۰/۳۹۹۴	۰/۳۲۷	۰/۳۹۸۳	۰/۳۸۹۴
آذربایجان شرقی	۰/۳۵۹۷	۰/۳۸۱۶	۰/۴۲۰۵	۰/۴۴۰۲	۰/۳۷۸۶	۰/۴۲۹۷	۰/۴۰۳۴
آذربایجان غربی	۰/۳۶۰۳	۰/۳۶۵۸	۰/۳۹۱۸	۰/۳۹۶۷	۰/۳۷۰۳	۰/۳۳۱	۰/۳۶۹
کرمانشاه	۰/۳۶۴۸	۰/۳۳۹۲	۰/۳۶۴	۰/۳۹۶۷	۰/۳۶۸۷	۰/۴۱۰۲	۰/۳۷۳۹
خوزستان	۰/۳۵۳۶	۰/۳۰۲۸	۰/۲۴۳	۰/۲۳۷۵	۰/۲۱۷	۰/۳۲۵۳	۰/۲۷۹۹
فارس	۰/۴۲۴۶	۰/۳۹۳۳	۰/۳۴۷۳	۰/۳۷۱۸	۰/۳۷۶	۰/۳۹۳۷	۰/۳۸۴۵
کرمان	۰/۴۵۵	۰/۴۲۰۷	۰/۴۰۷۸	۰/۴۲۵	۰/۳۸۷۵	۰/۳۹۹۸	۰/۴۱۶
خراسان	۰/۴۱۴۲	۰/۴۳۵	۰/۴۱۷	۰/۴۵۰۵	۰/۳۸۹۶	۰/۴۱۱۷	۰/۴۱۹۷
اصفهان	۰/۴۳۴۶	۰/۴۲	۰/۴۲۶	۰/۴۰۸۸	۰/۳۹۱۸	۰/۴۰۸	۰/۴۱۴۹
سیستان و بلوچستان	۰/۴۳۴۸	۰/۳۷۳	۰/۴۱۵۲	۰/۴۳۲۷	۰/۴۰۵۶	۰/۴۲۷۲	۰/۴۱۴۸
کردستان	۰/۳۷۳۷	۰/۳۷۹۵	۰/۳۷۲۲	۰/۳۶۱۴	۰/۳۵۷۶	۰/۳۰۵۳	۰/۳۵۸۳
همدان	۰/۴۲۱	۰/۴۷۸۸	۰/۴۰۱۸	۰/۳۶۰۷	۰/۳۴۰۴	۰/۳۷۲۳	۰/۳۹۵۸
چهارمحال و بختیاری	۰/۳۸۰۲	۰/۳۹۲۴	۰/۳۴۲	۰/۳۸۱	۰/۳۶۶	۰/۳۱۶۸	۰/۳۶۳۱
لرستان	۰/۳۳۹	۰/۳۵۶۵	۰/۳۴۵۲	۰/۳۴۰۶	۰/۳۱۱۷	۰/۳۵۵۸	۰/۳۴۱۵
ایلام	۰/۳۱۵۸	۰/۳۳۶۸	۰/۳۳۴۷	۰/۳۷۲	۰/۳۲۸۸	۰/۳۴۶	۰/۳۳۹
کهگیلویه و بویراحمد	۰/۴۵۵۷	۰/۴۴۳۶	۰/۴۰۶۷	۰/۳۶۶۳	۰/۳۱۴۶	۰/۴۲۱۷	۰/۳۸۴۸
بوشهر	۰/۳۹۷۶	۰/۳۸۱۵	۰/۳۶۳۸	۰/۳۵۳۷	۰/۲۶۲	۰/۳۴۷۶	۰/۳۵۱
زنجان	۰/۴۵۹۲	۰/۴۶۴۲	۰/۴۱۹	۰/۴۰۷۸	۰/۳۴۸	۰/۴۰۰۸	۰/۴۱۶۵
سمنان	۰/۳۸۹	۰/۳۹۴۴	۰/۴۰۹۴	۰/۳۴۶	۰/۳۴۹۸	۰/۳۳۳	۰/۳۷۰۳
یزد	۰/۴۴۶۴	۰/۴۶۰۶	۰/۴۵۷	۰/۴۶۴۷	۰/۴۰۳۸	۰/۴۰۶۶	۰/۴۳۹۹
هرمزگان	۰/۴۰۵۴	۰/۳۴۵	۰/۳۶۹۳	۰/۳۹۱۷	۰/۳۲۵۲	۰/۴۲۸	۰/۳۷۷۴
تهران	۰/۳۲۸۳	۰/۳۴۴	۰/۳۳۴۵	۰/۳۴۵۴	۰/۳۳۴۳	۰/۳۵۴۴	۰/۳۴۰۲
اردبیل	۰/۴۱۳	۰/۴۱۷	۰/۴۳۶۸	۰/۳۸۸۳	۰/۴۴۵۷	۰/۳۹۴	۰/۴۱۵۸
قم	۰/۳۶	۰/۳۱۸	۰/۳۷۵۴	۰/۴۰۷۵	۰/۳۵۲۷	۰/۳۷۱	۰/۳۶۴۱
قزوین	۰/۴۱۵۳	۰/۴۳۳۳	۰/۴۱۴	۰/۳۷۵۶	۰/۳۸۶	۰/۳۳۲۸	۰/۳۹۲۸
گلستان	۰/۴۷۲۲	۰/۴۷۷۲	۰/۴۵۷۴	۰/۴۳۱	۰/۴۰۷۳	۰/۴۱۹۳	۰/۴۴۱

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول ۵- ضریب جینی مناطق روستایی کشور در دوره‌ی برنامه‌ی چهارم توسعه

استان	۱۳۸۴	۱۳۸۵	۱۳۸۶	۱۳۸۷	۱۳۸۸	میانگین دوره
مرکزی	۰/۴۴۴۴	۰/۴۰۹۸	۰/۴۳۹۸	۰/۴۲۲	۰/۴۰۹۳	۰/۴۲۵۱
گیلان	۰/۳۹۳۳	۰/۳۹۰۷	۰/۳۷۳۸	۰/۴۱۱۷	۰/۳۹۳	۰/۳۹۲۵
مازندران	۰/۴۱۱۴	۰/۴۰۵۲	۰/۴۰۰۶	۰/۳۸۴۵	۰/۳۸۰۵	۰/۳۹۶۴
آذربایجان شرقی	۰/۳۸۲۵	۰/۳۸۷	۰/۳۸۰۴	۰/۳۹۶۳	۰/۳۸۴۷	۰/۳۸۶۲
آذربایجان غربی	۰/۳۴۴۷	۰/۳۶۶	۰/۳۸۴۴	۰/۳۸۴۵	۰/۳۷۱۲	۰/۳۷۰۲
کرمانشاه	۰/۳۴۴۸	۰/۳۹۵۶	۰/۳۴۲	۰/۳۷۰۲	۰/۳۸۰۲	۰/۳۶۶۸
خوزستان	۰/۳۶۹	۰/۳۴۸۲	۰/۳۱۱۳	۰/۳۵۴	۰/۳۸۶	۰/۳۵۳۷
فارس	۰/۳۸۹۳	۰/۴۰۳	۰/۴۰۱	۰/۳۷۵۴	۰/۳۸۳۴	۰/۳۹۰۴
کرمان	۰/۴۰۱۳	۰/۴۴۸۷	۰/۴۱۰۳	۰/۳۹۲۲	۰/۳۶۷۲	۰/۴۰۳۹
خراسان رضوی	۰/۴۰۴۲	۰/۴۱۴۴	۰/۴۲۱	۰/۳۹۲۸	۰/۳۸۸۸	۰/۴۰۴۲
اصفهان	۰/۴۲۶۴	۰/۴۰۸۳	۰/۴۲۱۵	۰/۳۸۷	۰/۴۱۰۶	۰/۴۱۰۷
سیستان و بلوچستان	۰/۳۷۶۵	۰/۳۶۸	۰/۴۲۳۵	۰/۴۲۳۵	۰/۴۰۵۵	۰/۳۹۹۴
کردستان	۰/۳۷۱۵	۰/۳۴۸۳	۰/۲۹۲۳	۰/۲۹۶۲	۰/۳۴۲۳	۰/۳۳۰۱
همدان	۰/۴۱۷	۰/۴۲۲۷	۰/۴۰۷	۰/۳۳۸۸	۰/۳۸۳۳	۰/۳۹۳۸
چهارمحال و بختیاری	۰/۳۳۰۳	۰/۳۱۷	۰/۳۱۲۵	۰/۲۷۸۶	۰/۳۳۹	۰/۳۱۵۵
لرستان	۰/۳۳۹۵	۰/۳۶۶	۰/۲۶۵۷	۰/۳۱۲	۰/۳۵۷۵	۰/۳۲۸۱
ایلام	۰/۳۲۷	۰/۳۴۱۸	۰/۳۰۹۲	۰/۳۳۰۳	۰/۳۳۱۴	۰/۳۲۷۹
کهگیلویه و بویراحمد	۰/۴۲۷	۰/۴۶۴	۰/۳۹۰۵	۰/۳۱	۰/۳۴۷۲	۰/۳۸۷۷
بوشهر	۰/۳۲۲۸	۰/۳۵۵	۰/۳۲۴۸	۰/۳۲۸۲	۰/۳۲۴۷	۰/۳۳۱۱
زنجان	۰/۳۶۹۲	۰/۳۶۸۷	۰/۳۹۷۴	۰/۳۱۵۸	۰/۲۸۳۵	۰/۳۴۶۹
سمنان	۰/۳۵۷۲	۰/۳۳۸۷	۰/۳۳۷۷	۰/۳۷۰۳	۰/۳۶۲	۰/۳۵۳۲
یزد	۰/۴۴۰۲	۰/۴۲۸۸	۰/۴۳۳۶	۰/۴۳۱۳	۰/۴۳۳۶	۰/۴۳۳۵
هرمزگان	۰/۳۸۳۲	۰/۴۲۱	۰/۴۰۳۷	۰/۴۵۰۲	۰/۴۰۲۸	۰/۴۱۲۲
تهران	۰/۳۲	۰/۳۷۷	۰/۳۷۸۵	۰/۳۴۶	۰/۳۲۹۳	۰/۳۵۲۲
اردبیل	۰/۳۹۸۲	۰/۳۸۹	۰/۴۰۲	۰/۳۷۷	۰/۳۷	۰/۳۸۷۲
قم	۰/۴۰۸	۰/۴۰۸	۰/۳۷۵۶	۰/۳۹۳۲	۰/۳۹۵۷	۰/۳۹۶۱
قزوین	۰/۳۵۱۴	۰/۳۹۰۴	۰/۳۸۱	۰/۴۰۹۳	۰/۳۸۲	۰/۳۸۲۸
گلستان	۰/۴۴۲۲	۰/۴۲۳۵	۰/۴۳۱۵	۰/۳۶۰۶	۰/۴۳	۰/۴۱۷۶
خراسان شمالی	۰/۳۹۲	۰/۳۹۲	۰/۳۸۳	۳۸۴	۰/۳۷۵۷	۰/۳۸۵۳
خراسان جنوبی	۰/۴۰۱۳	۰/۳۸۸	۰/۳۷۶۷	۰/۳۵۹	۰/۳۵۰۵	۰/۳۷۵۱

منبع: یافته‌های پژوهش



جدول ۶- مقایسه‌ی میانگین ضرایب جینی مناطق روستایی کشور  
در طی برنامه‌های توسعه با استفاده از آزمون کروسکال والیس (n=۱۰۸)

گروه‌ها	متغیر	تعداد	میانگین رتبه	آماره‌ی $X^2$	(p)
ضریب جینی برنامه‌های توسعه	برنامه‌ی اول	۲۴	۶۶/۵۴	۱۳/۰۶۶	** ۰/۰۰۴
	برنامه‌ی دوم	۲۸	۶۴/۶۸		
	برنامه‌ی سوم	۲۸	۳۱/۵۰		
	برنامه‌ی چهارم	۳۰	۲۲/۲۱		

\*\* : ۰/۰۱ p منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۷- مقایسه‌ی میانگین ضرایب جینی مناطق روستایی کشور  
در طی برنامه‌های توسعه با استفاده از آزمون من ویتنی

گروه‌ها	متغیر	تعداد	میانگین رتبه	Mann-Whitney U	Z	(p)
ضریب جینی برنامه‌ی اول و دوم	برنامه‌ی اول	۲۴	۲۷/۲۹	۳۱۷	-۰/۳۴۹	۰/۷۲۷
	برنامه‌ی دوم	۲۸	۲۵/۸۲			
ضریب جینی برنامه‌ی اول و سوم	برنامه‌ی اول	۲۴	۳۱/۵۰	۲۱۶	-۲/۲۰۳	* ۰/۰۲۸
	برنامه‌ی سوم	۲۸	۲۲/۲۱			
ضریب جینی برنامه‌ی اول و چهارم	برنامه‌ی اول	۲۴	۳۴/۲۵	۱۹۸	-۲/۲۸۰	** ۰/۰۰۵
	برنامه‌ی چهارم	۳۰	۲۴/۱۰			
ضریب جینی برنامه‌ی دوم و سوم	برنامه‌ی دوم	۲۸	۳۲/۸۹	۲۶۹	-۲/۰۱۶	* ۰/۰۴۴
	برنامه‌ی سوم	۲۸	۲۴/۱۱			
ضریب جینی برنامه‌ی دوم و چهارم	برنامه‌ی دوم	۲۸	۳۶/۵۴	۲۲۳	-۳/۰۶۵	** ۰/۰۰۲
	برنامه‌ی چهارم	۳۰	۲۲/۹۳			
ضریب جینی برنامه‌ی سوم و چهارم	برنامه‌ی سوم	۲۸	۳۱/۱۸	۳۷۳	-۰/۷۳۱	۰/۴۶۵
	برنامه‌ی چهارم	۳۰	۲۷/۹۳			

\*\* : ۰/۰۵ p, \* : ۰/۰۱ p منبع: یافته‌های تحقیق.

